

Laidiens: 04.11.2014., Nr. 219

Oficiālās publikācijas Nr.: 2014/219.20

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr.248

Rīgā 2014.gada 29.oktobrī

(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes
sēdes protokols Nr.39 5.p.)

Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi

*Izdoti saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 34.² panta ceturto daļu un
Finanšu instrumentu tirgus likuma 122.¹ panta ceturto daļu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. "Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi" (tālāk tekstā – noteikumi) nosaka minimālās prasības kredītriska pārvaldīšanai un ir saistoši Latvijas Republikā reģistrētām kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kuras ir iestādes Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenčuālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (tālāk tekstā – Regula Nr. 575/2013) izpratnē (tālāk tekstā – iestāde). Iestādes ievēro šo noteikumu prasības individuāli un konsolidācijas grupas vai konsolidācijas apakšgrupas līmenī, nodrošinot konsolidācijas grupā vai apakšgrupā, kā arī ikvienā meitas sabiedrībā noteikumu prasībām atbilstošu kredītriska pārvaldīšanu.

2. Noteikumus ieteicams piemērot Latvijas Republikā reģistrētajām krājaizdevu sabiedrībām, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kas nav iestādes Regulas Nr. 575/2013 izpratnē, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem, apdrošināšanas sabiedrībām, pārapdrošināšanas sabiedrībām, apdrošināšanas brokeru sabiedrībām, privātajiem pensiju fondiem, regulētā tirgus organizētājiem, maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm, ciktāl noteikumi ir attiecināmi uz to darbību.

3. Noteikumos lietoto terminu skaidrojums:

3.1. kredītrisks – zaudējumu rašanās iespēja gadījumā, ja darījuma partneris nespēs vai atteiksies pildīt līguma nosacījumiem atbilstošās saistības pret iestādi;

3.2. kredīts šo noteikumu izpratnē ir jebkuras līgumiskas attiecības, kuras līdzējam veido saistības vai iespējamās saistības pret otru pusi;

3.3. citi termini atbilst Regulā Nr. 575/2013 lietotajiem terminiem, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (tālāk tekstā – Komisija) 20.03.2009. normatīvajos noteikumos Nr. 38 "Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa

izveides normatīvie noteikumi", un Komisijas 01.11.2012. normatīvajos noteikumos Nr. 233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi" lietotajiem terminiem.

4. Katra iestāde veido savai darbībai piemērotu kredītriska pārvaldīšanas sistēmu, ņemot vērā kredītu kopējo apmēru, kredītu veidus, darījumu partneru raksturojumu, kredītriska pārvaldīšanā iesaistīto struktūrvienību daudzumu un citus faktorus, kuri būtiski ietekmē konkrētās iestādes kredītriska līmeni. Iestāde nodrošina kredītriska pārvaldīšanu, ņemot vērā tā mijiedarbību ar pārējiem iestādes darbībai piemītošajiem riskiem. Kredītriska pārvaldīšana tiek veikta nepārtraukti visa kredīriskam pakļautā darījuma pastāvēšanas laikā.

5. Kredīriskam ir pakļauti gan iestādes aizdevumi, gan citi aktīvu veidi, tādi kā parāda vērtspapīri, atvasinātie instrumenti, kā arī ES regulas Nr. 575/2013 1. pielikumā minētajos ārpusbilances posteņos iekļautie darījumi.

6. Noteikumu prasības piemēro visām iestādes darbības jomām un pakalpojumiem, kuriem piemīt kredītrisks, neatkarīgi no tā, vai tie ir iekļauti netirdzniecības portfeli vai tirdzniecības portfeli.

7. Darījuma partnera kredītrisks, valsts risks un norēķinu risks šo noteikumu izpratnē arī tiek uzskatīts par kredīrisku.

8. Lai nodrošinātu efektīvu kredītriska pārvaldīšanu, iestāde:

8.1. izstrādā un apstiprina kredītriska stratēģiju un politikas un nosaka vadības atbildību kredītriska pārvaldīšanas jomā, nodrošinot tās darbībai atbilstošu kredītriska pārvaldīšanas vidi;

8.2. nodrošina skaidri noteiktu saprātīgu kredītu piešķiršanas kritēriju lietošanu;

8.3. nepārtraukti veic kredītu administrēšanu un kredītriska mērīšanu, novērtēšanu un pārraudzību;

8.4. nodrošina adekvātu kredītriska kontroli.

9. Par kredītriska efektīvu pārvaldīšanu atbild iestādes padome (IBS – ja tāda ir izveidota) un valde.

II. Kredītriska stratēģija, politikas un procedūras

10. Iestāde kredītriska stratēģijā nosaka pieļaujamo kredītriska līmeni un citus kredītrisku raksturojošos parametrus. Pieļaujamā kredītriska līmeņa un citu kredītriska parametru noteikšana balstās uz iestādes spējas uzņemties kredītrisku novērtēšanas rezultātiem.

11. Iestāde izvērtē savu spēju uzņemties kredītrisku, ņemot vērā citus iestādes darbībai piemītošos riskus, kas izriet no iestādes risku stratēģijas. Iestāde izstrādā, dokumentē un konsekventi piemēro metodoloģiju iestādes spējas uzņemties kredītrisku novērtēšanai, kurā nosaka izmantojamās metodes vai modeļus, kā arī to parametrus, pieņēmumus un aplēses. Ņemot vērā to, ka iestādes spēja uzņemties kredītrisku ir atkarīga no iestādes rīcībā esošā kapitāla apmēra, kredītu kopējā apmēra un kredītu kvalitātes, kā arī no ienākumiem un izdevumiem, kas rodas no kredīriskam pakļautajām darbībām, metodoloģijā var izmantot šādu iestādes darbību raksturojošo rādītāju analīzi:

11.1. iepriekšējo gadu un plānotais kredītriska pašu kapitāla prasības lielums, kas noteikts saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 prasībām;

11.2. iepriekšējo gadu un plānotais kredītriska segšanai nepieciešamā kapitāla apmērs, kas noteikts saskaņā ar Komisijas 20.03.2009. normatīvo noteikumu Nr. 38 "Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa izveides normatīvie noteikumi" prasībām;

11.3. iepriekšējo gadu un plānotie ienākumi un izdevumi, kas saistīti ar kredītrisku;

11.4. iepriekšējo gadu un plānotais kredītu kopējais apmērs;

11.5. dažādu scenāriju stresa testu rezultāti.

12. Kredītriska stratēģijas detalizācijas līmenis atbilst iestādes kredītu kopējam apmēram un darbību daudzveidībai, un stratēģija nosaka vismaz:

12.1. kredītu veidus, kurus iestāde paredz piešķirt (piemēram, komerc kredīti, patēriņa kredīti, ar mājokļa hipotēku nodrošinātie kredīti, kredīti, kuru kredītņēmēja ienākumu valūta atšķiras no kredīta valūtas), tautsaimniecības nozares, ģeogrāfisko izvietojumu, dažādu kredītu veidu pieļaujamo koncentrācijas līmeni, valūtu, termiņus un ienesīgumu;

12.2. pieļaujamo kredītriska līmeni un peļņu, kādu iestāde vēlas iegūt, uzņemoties attiecīgo kredītrisku;

12.3. kredītriska segšanai nepieciešamo kapitālu;

12.4. pamatprincipus kredītu klasifikācijai atbilstoši to kvalitātei;

12.5. kredītu vēlamā kvalitātes līmeni un kredītu kopējā apmēra palielinājumu vai samazinājumu;

12.6. paredzētās kredītriska mazināšanas metodes.

13. Izstrādājot kredītriska stratēģiju, iestāde izvērtē tās īstenošanai nepieciešamo darbinieku kvalifikāciju un pieejamību, kā arī vadības informācijas sistēmas un organizatoriskās struktūras iespējas šīs stratēģijas īstenošanai.

14. Iestādes kredītriska politikas un procedūras nodrošina kredītriska stratēģijas īstenošanu un nosaka pilnvaras un noteikumus efektīvai kredītu piešķiršanai, kredītu administrēšanai, kredītriska identificēšanai, mērīšanai, novērtēšanai, pārraudzībai, kontrolei un mazināšanai. Politikas un procedūras nodrošina regulējošo prasību ievērošanu, atbilst saprātīgai iestādes darbības praksei, iestādes lielumam, darbības raksturam un sarežģītībai un paredz to piemērošanai nepieciešamo resursu nodrošināšanu.

15. Iestāde izstrādā, dokumentē un īsteno vismaz tādas kredītriska politikas un procedūras, kas nosaka:

15.1. vēlamā kredītportfeļa struktūru, kredītportfeļa diversifikācijas līmeni, pieļaujamās koncentrācijas, tajā skaitā tādu kredītu koncentrācijas limitu, kas izsniegti no kredītņēmēja ienākumu valūtas atšķirīgā valūtā;

15.2. kredītu piešķiršanas politiku, kas ietver:

15.2.1. kredītu piešķiršanas kritērijus un limitus,

15.2.2. kredītu piešķiršanas kārtību un klienta maksājumu veikšanas kārtību,

15.2.3. valdes, izveidoto komiteju (kredītkomitejas) un kredītu piešķiršanā iesaistīto darbinieku pilnvaras un atbildību kredītu piešķiršanā,

15.2.4. nosacījumus un limitus nenodrošināto kredītu piešķiršanai,

15.2.5. kārtību procentu likmju un atmaksas nosacījumu noteikšanai kredītiem ar nodrošinājumu un bez tā, kā arī kredītiem, kas izsniegti no kredītņēmēja ienākumu valūtas atšķirīgā valūtā,

15.2.6. kredītņēmēju kredīspējas novērtēšanas kritērijus,

15.2.7. kredīta apkalpošanas rādītāju (*debt service ratio* (tālāk tekstā – *DSR*)), tas ir, kredītņēmēja – fiziskas personas – kredīta apkalpošanas izdevumu attiecību pret kredītņēmēja (kredītņēmēja ģimenes locekļu, kas piekrituši kredīta saņemšanai) tiro ienākumu kopsummu attiecīgajā periodā, un šāda rādītāja līmeņus dažādām kredītņēmēju kategorijām,

15.2.8. piemērotos nodrošinājuma veidus, dažādu nodrošinājuma veidu novērtēšanas procedūras un nodrošinājumu regulāras pārvērtēšanas procedūras,

15.2.9. limitus kredīta apmēra attiecībai pret nodrošinājuma vērtību (*loan to value* (tālāk tekstā – *LTV*)),

15.2.10. nosacījumus stingrāku prasību noteikšanai kredītu piešķiršanai kredītņēmējiem ar augstu kredītrisku, tajā skaitā stingrāku *DSR* rādītāju vai *LTV* limitu piemērošanu kredītņēmējiem, kuru ienākumu valūta atšķiras no kredīta valūtas;

15.3. kredītu administrēšanas noteikumus;

15.4. kredītriska mērīšanas, novērtēšanas un pārraudzības politikas un procedūras, tajā skaitā kredītu kvalitātes pārraudzības procedūras, kas ietver:

15.4.1. agrīnas brīdināšanas rādītājus par kredītu kvalitātes pasliktināšanos un kredītu ar agrīnas kvalitātes pasliktināšanas pazīmēm pārraudzības kārtību,

15.4.2. kredītu, kuru kvalitāte ir būtiski pasliktinājusies, identificēšanas, administrēšanas un atgūšanas kārtību;

15.5. kredītriskam pakļauto darījumu ar finanšu instrumentiem veikšanas noteikumus, kas ietver:

15.5.1. piemērotus darījumu veidus un atbilstošus limitus,

15.5.2. darījumus pamatojošo dokumentu sastāvu,

15.5.3. piemēroto darījumu partneru sarakstu un to novērtēšanas kritērijus,

15.5.4. darījumu aktuālā un potenciālā kredītriska novērtēšanai nepieciešamās tirgus informācijas saņemšanas avotus, tās glabāšanas kārtību, novērtēšanai izmantotos modeļus, metodes un kārtību, kādā, novērtējot šos finanšu instrumentus, tiek ņemts vērā to likviditātes līmenis,

15.5.5. darījumu veikšanā iesaistīto darbinieku pilnvaras un atbildību,

15.5.6. ziņošanas kārtību par līguma nosacījumu nepildīšanu;

15.6. pārskatu par kredītrisku un stresa testu rezultātiem saturu, to iesniegšanas biežumu, kā arī sagatavotājus un saņēmējus;

15.7. ziņošanas kārtību par atkāpēm no apstiprinātajām politikām un procedūrām.

16. Iestāde nosaka šādus kredītu koncentrācijas limitus:

16.1. limitus darījumiem ar vienu klientu vai ar savstarpēji saistītu klientu grupu;

16.2. limitus darījumiem ar personām, kas saistītas ar iestādi;

16.3. limitus iekšgrupas darījumiem;

16.4. limitus prasībām pret iestādēm;

16.5. limitus darījumiem ar klientiem, kas saistīti ar noteiktu tautsaimniecības nozari vai ģeogrāfisko reģionu;

16.6. limitus darījumiem, kas nodrošināti ar viena veida nodrošinājumu vai viena emitenta finanšu instrumentiem;

16.7. limitus kredītiem, kas izsniegti no kredītņēmēja ienākumu valūtas atšķirīgā valūtā.

17. Iestāde izvērtē nepieciešamību darījumiem, uz kuriem attiecas tiesību aktos noteiktie ierobežojumi, noteikt zemāku iekšējo limitu.

18. Noteiktos kredītu un citu kredītriskam pakļauto darījumu limitus stingri ievēro, un tos nedrīkst pielāgot kredītņēmēja vajadzībām. Ja iestādes politikās ārkārtas gadījumos paredzēta iespēja atkāpties no noteiktajiem limitiem, šo atkāpšanos apstiprina valde vai šim nolūkam pilnvarota komiteja.

19. Ja iestādes stratēģija paredz piešķirt kredītus aizņēmējiem, kuru finansiālais stāvoklis un kredīsaistību izpilde ir atkarīga no citas dalībvalsts vai ārvalsts ekonomiskās, sociālās vai politiskās situācijas, tā izstrādā, apstiprina un īsteno politikas un procedūras, lai identificētu un pārvaldītu valsts risku un pārveduma risku, kas ir valsts riska komponents un ir saistīts ar kredītņēmēja spēju nodrošināt savā rīcībā ārvalstu valūtu, lai pildītu saistības pret iestādi. Šādu politiku un procedūru nosacījumos ņem vērā attiecīgajā valstī pastāvošos ierobežojumus ārvalstu valūtā saņemto ienākumu izmantošanai.

20. Kredītu ar iestādi saistītām personām piešķiršanas noteikumi nedrīkst būt izdevīgāki par to kredītu noteikumiem, kuri piešķirti ar iestādi nesaistītām personām līdzīgos apstākļos.

21. Pirms jauna finanšu pakalpojuma ieviešanas vai pirms iekļaušanās jaunajā tirgū iestāde analizē ar šiem pakalpojumiem saistīto iespējamo kredītriska apmēru un tā ietekmi uz iestādes kredītriska segšanai nepieciešamo kapitālu. Iestāde izvērtē nepieciešamību izstrādāt jaunas šo finanšu pakalpojumu kredītriska pārvaldīšanas politikas un procedūras vai veikt grozījumus jau piemērojamajās politikās vai procedūrās. Minētās prasības attiecas ne tikai uz jaunajiem finanšu pakalpojumiem, bet arī uz tādiem esošajiem finanšu pakalpojumiem, kuru nosacījumi būtiski mainās.

III. Iestādes padomes un valdes atbildība kredītriska pārvaldīšanas jomā

22. Iestādes padome ir atbildīga par kredītriska pārvaldīšanu, un tā:

22.1. apstiprina kredītriska stratēģiju, kurā noteikts pieļaujamais kredītriska līmenis un darbības mērķi, kurus iestāde plāno sasniegt, veicot kredītriskam pakļautās darbības;

22.2. apstiprina kredītriska stratēģijas īstenošanai svarīgākās politikas;

22.3. uzrauga un kontrolē, kā iestādes valde pārvalda iestādes darbībai piemītošo kredītrisku un vai šī darbība notiek saskaņā ar kredītriska stratēģiju un politikām;

22.4. nosaka, ka iekšējā audita dienests regulāri pārbauda un novērtē iestādes darbības atbilstību tās kredītriska stratēģijai, politikām un procedūrām un ziņo padomei par pārbaufu rezultātiem;

22.5. nosaka informācijas apmaiņas kārtību starp padomi un valdi, piemēram, valde reizi ceturksnī iesniedz iestādes padomei ziņojumu par kredītriska pārvaldīšanu, kurā tā apkopo informāciju par kredītriska stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu, ziņo par stresa testu rezultātiem un nepieciešamības gadījumā iesniedz rīcības plānu kritisko situāciju pārvarēšanai;

22.6. nodrošina, ka iestādes atalgojuma politika nav pretrunā ar tās kredītriska stratēģiju un neveicina īstermiņa peļņas gūšanu, veicot kredītriskam pakļautus darījumus;

22.7. regulāri, bet ne retāk kā reizi gadā, pamatojoties uz iestādes darbības finansiālajiem rezultātiem, darbības plāniem un ņemot vērā izmaiņas tiesību aktos, regulējošajās prasībās, ekonomiskajā situācijā, tirgos, prognozēs, kā arī jaunu finanšu pakalpojumu ieviešanu, pārskata kredītriska stratēģiju un svarīgākās politikas un novērtē iestādes pašu kapitāla pietiekamību kredītriska, kuru tā uzņēmusies vai uzņemsies, segšanai.